

Slovensko rok po Johannesburgu

Ústav krajinej ekológie SAV v spolupráci s Ministerstvom životného prostredia SR a Regionálnym environmentálnym centrom Slovensko zorganizovali v dňoch 28. – 30. apríla 2003 v kongresovom centre SAV v Smoleniciach konferenciu *Slovensko rok po Johannesburgu*. Záštitu nad podujatím prevzal minister životného prostredia L. Miklós, hlavným cieľom konferencie bolo rozpracovanie záverov z Johannesburgu na podmienky SR a pri príležitosti 50. výročia SAV aj zhodnotenie úlohy Akadémie v tomto procese.

Program konferencie bol štruktúrovaný do nasledujúcich blokov:

- **Odkaz Johannesburgu.** Ťažiskom bola prezentácia záverov WSSD priamymi účastníkmi podľa troch základných oblastí udržateľného rozvoja: environmentálnej (L. Miklós), sociálnej (E. Bauer) a ekonomickej (P. Višacký). V úvode tohto bloku vystúpili so svojou výzvou deti ZŠ zo Suchej nad Parnou, účastníci detskej environmentálnej konferencie vo Victórii v Kanade, ktorá sa konala v predvečer WSSD. So skúsenosťami s procesom implementácie koncepcie udržateľného rozvoja v Rakúsku oboznámil prof. F. Žigrai a v Českej republike dr. J. Mackovčín. Prof. Š. Luby vyzdvihol participáciu SAV na riešení projektu Podpora udržateľného rozvoja v SR. Medzi šiestimi hlavnými riešiteľmi Národnej stratégie trvalo udržateľného rozvoja boli traja zástupcovia SAV, ktorí sú zároveň predstaviteľmi mimovládnych organizácií. Pracovníci SAV boli zapojení aj do posudzovania NSTUR a zohrali významnú úlohu pri riešení projektov na regionálnej a miestnej úrovni. Regionálna Agenda 21 sa spracúvala pod metodickým vedením a za výraznej účasti odborníkov zo SAV. Podobne metodika tvorby Miestnej Agendy. Príspevkom SAV k imple-

mentácii koncepcie udržateľného rozvoja je aj spracovanie Prognózy rozvoja SR do r. 2010.

- **Zapojenie hlavných skupín do procesu implementácie udržateľného rozvoja.** V tomto bloku vystúpili traja priami účastníci WSSD – Dr. B. Pefko, Dr. E. Bédi a doc. M. Huba, ktorí podrobne zhodnotili úspechy, slabé miesta, ako aj výzvy z Johannesburgu v oblasti vedy, výskumu a výchovy. Predstavitelia NGO kritizovali predovšetkým slabú propagáciu výsledkov Slovenska, najmä nedostatočnú prezentáciu NSTUR a slabé zastúpenie vládnych predstaviteľov. V tomto bloku vystúpili aj zástupcovia cirkví: za rímskokatolícku Mgr. P. Cibira, za evanjelickú a. v. Dr. J. Dubíny a za pravoslávnu Mgr. M. Džugan. Za hlavných nepriateľov úspešnej implementácie koncepcie udržateľného rozvoja označili zmenu modelov spoločnosti, vyznávanie kultúry konzumu, pretrhnutie generačnej kontinuity a pod.

- **Program obnovy dediny.** Ing. arch. A. Kršáková predstavila tento program ako jeden z účinných nástrojov implementácie udržateľného rozvoja na úrovni obcí a mikroregiónov.

- **Výchova v procese implementácie udržateľného rozvoja.** Ťažiskom bloku príspevkov bola prezentácia Ekologickej akadémie, ktorú pripra-

vuje MŽP SR ako základný koncepčný materiál pre rozvoj environmentálnej výchovy SR v nasledujúcom období. Okrem toho odznali skúsenosti so zavedením environmentálnej výchovy vo vybraných vysokých školách – SPU v Nitre, STU v Bratislave, UKF v Nitre a i.

- **Veda a výskum v oblasti udržateľného rozvoja.** V rámci tohto najväčšieho bloku odznali príspevky prezentujúce teoreticko-metodické prístupy k riešeniu problematiky udržateľného rozvoja (biodiverzita a TUR, udržateľnosť agroekosystémov, mokradových a vodných ekosystémov, udržateľný spôsob života a pod.), hodnotiace zapojenie SR do riešenia projektov 5. rámcového programu EÚ, ako aj príspevky prezentujúce modelové štúdie v rámci výskumu regiónov a obcí z aspektu udržateľného rozvoja. Bola prezentovaná aj Prognóza rozvoja SR z aspektu princípov a kritérií udržateľného rozvoja a štúdia optimalizácie cestnej siete na území SR z aspektu TUR na regionálnej úrovni a ďalšie. Súčasťou konferencie bola panelová diskusia.

O tom, že o konferenciu bol záujem, svedčila nielen bohatá účasť, ale aj tvorivá diskusia. Na záver účastníci prijali Smolenickú výzvu II a podporili myšlienku SAV zmeniť cyklus konferencií zameraných na hodnotenie implementácie udržateľného rozvoja v SR na päťročný.

Zita Izakovičová

Smolenická výzva II

Účastníci konferencie pozitívne hodnotia, že sa opäť po roku podarilo zorganizovať podujatie zamerané na problematiku udržateľného rozvoja, na ktorom sa zúčastnili ministri a ďalší predstavitelia ústredných orgánov štátnej správy, predstavitelia miestnej

štátnej správy a samosprávy, akademickej obce, odborných organizácií, mimovládnych organizácií, záujmových združení, cirkví a ďalších skupín spoločnosti, čím sa vytvorilo tvorivé fórum na vzájomný dialóg medzi hlavnými skupinami spoločnosti.

Súčastou konferencie bolo vyhodnotenie plnenia Smolenickej výzvy I. Účastníci konštatovali, že rok je príliš krátke obdobia na objektívne zhodnotenie pokroku v procese implementácie udržateľného rozvoja, preto sa sústredili len na ťažiskové okruhy:

• **Účastníci konferencie oceňujú:**

- účasť detí na Detskej environmentálnej konferencii vo Victórii, ktorá sa konala v predvečer johannesburského Summitu s cieľom formulovania výzvy detí účastníkom WSSD,
- aktívnu účasť vládnej delegácie a mimovládnych organizácií na WSSD,
- vypracovanie správy *Slovensko 10 rokov po Riu* s cieľom hodnotenia procesu implementácie princípov udržateľného rozvoja v SR,
- pokrok v prijímaní a zosúlaďovaní nových právnych predpisov a programových dokumentov podporujúcich implementáciu udržateľného rozvoja s dokumentáciou EÚ,
- snahy o koncepčné riešenie výchovy k udržateľnému rozvoju,
- neustále aktivity mimovládnych organizácií na národnej, regionálnej a miestnej úrovni podporujúce implementáciu jednotlivých kapitol Agendy 21,
- prácu cirkví na poli vzdelávania veriacich v oblasti ochrany životného prostredia a zdravia obyvateľov, environmentálnej osvetvy a problematiky udržateľného rozvoja.

• Účastníci konferencie však zároveň **konštatujú**, že napriek nesporným pozitívnym výsledkom naďalej pretrvávajú mnohé negatívne prejavy označené v Smolenickej výzve I:

- Rada vlády SR pre udržateľný rozvoj je stále nefunkčná,
- rozporuplný a málo uspokojivý je vývoj Slovenskej republiky v jednotlivých oblastiach udržateľného rozvoja – najmä v sociálnej a ekonomickej, v ktorých sa naďalej prehĺbujú regionálne disparity,
- v rámci Slovenska pretrváva nízka

koordinácia rezortov pri riešení problematiky udržateľného rozvoja a chýbajúca motivácia uplatňovať integrovaný prístup, nedostatočná informovanosť pracovníkov verejnej správy o význame uplatňovania Agendy 21 a princípov udržateľného rozvoja, nízka vymožitelnosť práva, vysoká miera korupcie, nedostatky v uplatňovaní právnych predpisov, resp. vo využívaní účinných nástrojov na ich uplatňovanie v praxi,

- hodnotová orientácia obyvateľov preferujúca neudržateľný spôsob života,
- nedostatočný prístup k informáciám (najmä na miestnej úrovni),
- nízka angažovanosť občanov v rozhodovacích procesoch,
- nedostatočné zapojenie tretieho sektora ako dôležitého partnera verejnej správy do rozhodovacieho procesu,
- nezáujem médií o problematiku udržateľného rozvoja,
- klasická výučba na školách preferujúca získavanie verbálnych poznatkov pred praktickými skúsenosťami,
- nedostatočná motivácia v príprave učiteľov na výučbu v súlade s novými progresívnymi požiadavkami a ďalšie problémy.

• Účastníci konferencie preto **vyzývajú** vládu a Národnú radu SR, miestnu štátnu správu, samosprávu, podnikateľskú sféru, predstaviteľov akademických pracovísk, mimovládnych organizácií, cirkví, záujmových združení, ako aj predstaviteľov ďalších hlavných skupín spoločnosti, aby sa v duchu výzvy z Johannesburgu odstránili formálne partnerstvá a pretrvávajúci rezortizmus na všetkých úrovniach, a aby sa urýchlene prešlo od deklarovaného k skutočnému záujmu naplňovať princípy udržateľného rozvoja.

• Účastníci konferencie **konštatujú**, že v súčasnosti sa treba ťažiskovo sústrediť na nasledujúce problémy:

a) Inštitucionálny rozvoj:

- sfunkčnit Radu pre udržateľný rozvoj SR,
- vytvorit' priaznivejšie podmienky na inštitucionálne a finančné zabezpečenie implementácie princípov udržateľného rozvoja,
- zriadiť metodicko-konzultačné centrum pre problematiku udržateľného rozvoja.

b) Rozvojové dokumenty:

- rozpracovať a prípadne prehodnotiť komplexné odvetvové strategické dokumenty založené na integrovanom prístupe k zabezpečeniu udržateľného rozvoja spoločnosti,
- v nadväznosti na uvedené strategické dokumenty vypracovať akčné programy s cieľom premietnutia strategických cieľov do roviny rozhodovacích procesov.

c) Veda, výskum, výchova:

- prioritne podporovať projekty zamerané na presadzovanie princípov udržateľného rozvoja spoločnosti (ochrana biodiverzity, kultúrna diverzita, vzorce správania a pod.),
- vytvorit' funkčný komplexný systém formálneho a neformálneho vzdelávania a výchovy v oblasti udržateľného rozvoja.

d) Cirkev:

- na poli cirkví využívať všetky nevyhnutné prostriedky na záchranu a ochranu Božieho stvorenstva,
- formovať náboženské povedomie tak, aby veriaci svedčili slovom a skutkom o skutočnosti, že príroda je pre nás darom.

e) Monitoring:

- upraviť systém indikátorov udržateľného rozvoja, aby bol kompatibilný s EUROSTATOM a zabezpečit' ich trvalé sledovanie a vyhodnocovanie nielen na národnej, ale aj na regionálnej a lokálnej úrovni.

Spracovali:

Zita Izakovičová, Vladimír Ira, Peter Tremboš, Peter Cibira, Michal Džugan